

SIYOSIY JARAYONLARNING JAMIYATDAGI O'RNI

Abdirahimov Ulug'bek O'tkur o'g'li

Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston

Milliy Universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti

Siyosatshunoslik yo'nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ma'lum bir davlatda bo'lib o'tadigan siyosiy jarayonlarning jamiyatdagi o'rni, ahamiyati, ta'siri atroflicha yoritilgan. Bunda siyosiy jarayonning o'zi qanday hodisa ekanligi, uning paydo bo'lishi va shakllanishi haqida fikrlar mavjud.

KIRISH

Siyosiy jarayon - bu jamiyat siyosiy tizimining faoliyat yuritish usuli, siyosat subyektlarining umumiy faoliyati, siyosiy tizimning faoliyat yuritishi va rivojlanishini ta'minlaydi. Siyosiy jarayon turli xil siyosiy kuchlarning o'ziga xos manfaatini ko'zlagan faoliyat natijasidir. Siyosiy jarayon subyektlari - bu siyosiy jarayon ishtirokchilaridir.

Siyosiy jarayon sub'ektlarining turlari:

- Ijtimoiy darajadagi sub'ektlar: sinflar, etnik guruhlar, shaxslar, elektorat, mafiya, harbiy-sanoat kompleksi, burjuaziya, ishchilar sinfi, milliy guruhlar va boshqalar.
- Institutsional darajadagi siyosat sub'ektlari: davlat, partiya, kasaba uyushmalari, universitetlar, maktablar, hukumat, prezident va boshqalar.
- Funksional tuzilmalar: armiya, cherkov, lobbi, ommaviy axborot vositalari, transmilliy korporatsiyalar, muxolifat, huquqni muhofaza qilish organlari va boshqalar.

Siyosiy jarayonning bosqichlari quyidagilarga bo'linadi:

- Siyosiy tizimni shakllantirish;
- Ushbu tizimning tarkibiy qismlari va xususiyatlarini ko'paytirish;
- Siyosiy boshqaruv qarorlarini qabul qilish va amalga oshirish;
- Siyosiy tizimning ishlashi va rivojlanish yo'nalishini nazorat qilish.

Siyosiy jarayon "jamiyat - hokimiyat" munosabati sifatida uchta asosiy funksiyada namoyon bo'ladi: siyosiy tizimni shakllantirish, o'zgartirish, uni qo'llab-quvvatlash yoki unga qarshi turish; artikulyatsiya - shaxslar va guruhlar tomonidan manfaatlarini shakllantirish jarayoni va manfaatlar guruhlari, birlashmalar faoliyati; agregatsiya partiyalar faoliyati, siyosiy kursi va siyosiy kadrlarni yollash sifatida. Ushbu universal funktsiyalarning bajarilishi har bir siyosiy tizimda muayyan tuzilmalar va xatti-harakatlar usullarini shakllantiradi. Bu manfaat guruhlari, bosim guruhlari, siyosiy partiyalar va saylovlarga taalluqlidir, ular birgalikda siyosiy jarayonni, jarayonni tashkil qiladi.

ASOSIY QISM

Siyosiy jarayonlar jamiyatning turli darajalarida muhim rol o'ynaydi va jamiyatning bir qismidir. Jamiyatdagi siyosiy jarayonlarning o'rnini tushunish uchun quyidagi jihatlarga e'tibor qaratish lozim:

1. Qaror qabul qilish: Siyosiy jarayonlar jamiyat vakillariga qaror qabul qilish imkonini beradi. Bu qarorlar davlat siyosatini belgilash, qonunlar qabul qilish, ijtimoiy qoidalarni amalga oshirish va boshqa muhim masalalarni o'z ichiga oladi. Shuning uchun siyosiy jarayonlar jamiyatning davlat boshqaruvida va siyosatchilarda bevosita yoki bilvosita ishtirokini ta'minlaydi.

2. Ishtirok etish: Siyosiy jarayonlar jamiyat ishtirokini rag'batlantiradi. Saylovlar, referendumlar, ijtimoiy so'rovlar va nodavlat tashkilotlar faoliyati kabi vositalar jamiyatga o'z g'oyalarini ifoda etish, siyosiy jarayonlarga ta'sir o'tkazish imkoniyatini beradi. Shu tariqa jamiyat ehtiyojlari, talab va manfaatlari siyosiy jarayonlarda o'z ifodasini topadi.

3. Vakillik: Siyosiy jarayonlar jamiyatdagi turli guruhlar va manfaatlarining ifodalanishini ta'minlaydi. Saylangan vakillar hukumat yoki parlamentdagi turli qatlamlarning fikr va talablarini bildiradi. Ushbu vakillik jamiyatning xilma-xilligini aks ettirish va turli nuqtai nazarlarni ko'rib chiqish imkoniyatini beradi.

4. Hisobdorlik: Siyosiy jarayonlar hukumat va siyosatchilar oldida javobgarlikni ta'minlaydi. Saylangan vakillar jamiyat kutganidan kelib chiqib ish olib borishi va qabul qilgan qarorlarining oqibatlarini tushuntirishi kerak. Bu jamiyat siyosatchilarga rahbarlik qilishi va siyosat jamiyat ehtiyojlariga mos kelishini ta'minlaydi.

5. Ijtimoiy o'zgarish: Siyosiy jarayonlar jamiyatdagi o'zgarishlarga ta'sir qiladi. Jamiyatning o'zgarishi siyosat va qarorlar natijasida sodir bo'ladi. Siyosiy jarayonlar ijtimoiy muammolarni hal etish, adolatni ta'minlash va jamiyat taraqqiyotiga xizmat qiladi.

Shu sabablarga ko'ra, siyosiy jarayonlar jamiyatning markazida bo'lib, jamiyatning siyosiy ishtiroki, vakilligi, javobgarligi va o'zgarishiga ta'sir qiladi. Jamiyatning siyosiy jarayonlarga faol jalb etilishi demokratik jamiyatni mustahkamlash va bardavom etishga xizmat qiladi.

Siyosiy jarayonlar jamiyat hayotida turli o'zgarishlarga olib kelishi mumkin. Masalan, aholining siyosiy jarayonlar: saylov yoki referendumlarga bo'lgan ishtirokini kuchaytirishi mumkin. Bu ilmiy tilda "siyosiy ishtirok" deb ataladi. Albatta, siyosiy ishtirokning kuchayishiga jamiyatning siyosiy ongini o'sib borishini aytishimiz mumkin. Jamiyat siyosiy ongining yuqoriligi davlatda bo'layotgan siyosiy jarayonlarni qanchalik to'g'ri tushunishi va unga bo'lgan munosabatida bilinadi.

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, hamma davlatlarda bo'lgani kabi O'zbekistonning siyosiy jarayonlarida o'ziga xoslik mavjud. Birinchidan, O'zbekistonda fuqarolik jamiyati yetarlicha rivojlanmaganligi sababli siyosat va siyosiy munosabatlar ijtimoiy, iqtisodiy, shaxsiy munosabatlardan butunlay mustaqil emas. Natijada, siyosat jamiyatning barcha sohalariga kirib boradi va bu sohalardagi o'zgarishlar hokimiyat aralashuvisiz amalga oshmaydi. Ikkinchidan, siyosiy jarayonlarning ishtirokchilari asosan davlat institutlari hisoblanadi, bu esa hali fuqarolik jamiyatini rivojlanmaganligini bildiradi. Shuning uchun ham siyosiy jarayonlarda ishtirokchilarni ko'paytirish asosiy masala hisoblanadi, lekin O'zbekistonda ushbu tashabbusni ham davlatning o'zi bajarmoqda, ijtimoiy qatlam emas. Shu va shunga o'xshash muammolarni hal qilishning asosiy yo'li demokratik islohotlar o'tkazish orqali aholini fuqarolik jamiyati ruhiyatida tarbiyalash.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. <https://uz.m.wikipedia.org>
2. <https://arxiv.uz>
3. <https://themeformen.ru>
4. Dergechev V. Geopolitika. O'quv qo'llanma. –M.2000.
5. Vasilenko J.A Geopolitika. –M.Logos,2003.